

Finanšu un kapitāla tirgus komisijas cikliskā sistēmiskā riska novērtējums un piemērojamās pretcikliskās kapitāla rezerves normas 0% apmērā atbilstība

26.10.2021. novērtējums par cikliskā sistēmiskā riska intensitāti un piemērojamās pretcikliskās kapitāla rezerves (PKR) normas 0% apmērā atbilstību.

Iepriekšējais 27.04.2021. lēmums noteikt, ņemot vērā cikliskā sistēmiskā riska intensitāti, darījumiem ar Latvijas rezidentiem (iekšzemes privātajiem nefinanšu klientiem) PKR normu **0%** apmērā **tiek saglabāts**.

Pamatojums: Finanšu un kapitāla tirgus komisija (FKTK), kā par PKR normas noteikšanu atbildīgā iestāde saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 35.⁵ pantu, reizi ceturksnī novērtē cikliskā sistēmiskā riska intensitāti un, ja nepieciešams, nosaka vai koriģē noteikto PKR normu, kas attiecināma uz riska darījumiem, kuri noslēgti ar Latvijas Republikas rezidentiem. PKR normas noteikšanā analizē kredītu, kas izsniegti privātajam nefinanšu sektoram, atlikuma un iekšzemes kopprodukta (IKP) attiecību un šī rādītāja novirzi no ilgtermiņa tendences, kā arī izvērtē citus papildu rādītājus, uz kuriem pamatojoties pieņem kārtējo lēmumu par PKR normas noteikšanu.

FKTK padomes 27.04.2021. noteikto PKR normu kredītiestādes specifiskās PKR aprēķinā izmantos, **sākot no 2022. gada 1. maija**, līdz brīdim, kad FKTK padome, ņemot vērā ciklisko sistēmisko risku novērtējumu, koriģēs 0% apmērā noteikto PKR normu.

Reizi ceturksnī FKTK **turpina publicēt cikliskā sistēmiskā riska novērtējumu** tās mājaslapā.

Lai lemtu par PKR normas noteikšanu, FKTK, sadarbībā ar Latvijas Banku, veic Latvijas finanšu cikla izmaiņu analīzi un seko līdzi koronavīrusa Covid-19 pandēmijas izraisītā globālā ekonomikas pieprasījuma–pieāvājuma šoka attīstības tendencēm. Kā liecina Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) informācija, tautsaimniecības izaugsmes temps ir būtiski pieaudzis – 2021. gada 2. ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo ceturksni, pēc sezonāli un kalendāri nekoriģētiem datiem IKP pieauga par 11.1%, lielākoties pateicoties bāzes efektam, savukārt IKP izaugsmes dinamika kopumā 2020. gadā un 2021. gada sākumā spilgti norādīja uz ekonomikas šoka sekām – IKP izaugsmes temps bija negatīvs visos iepriekšējos ceturkšņos. Visbūtiskākais izaugsmes tempa palielinājums 2021. gada 2. ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, novērots izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu (par 42.5%) un veselības un sociālās aprūpes (par 39%) nozarēs. Būtiski audzis arī kopējais darba algas fonds – 2021. gada 2. ceturksnī, pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu, faktiskajās cenās kopējais darbinieku atalgojums palielinājās par 13.6%, t.sk. kopējā darba alga par 14.2%. Ekonomikas ministrija 2021. gada otrajā pusē, salīdzinot ar 2. ceturkšņa rādītājiem, prognozē IKP izaugsmes tempa samazinājumu, jo pakāpeniski zudīs bāzes efekta ietekme. Vēl joprojām turpina saglabāties augsta nenoteiktība.

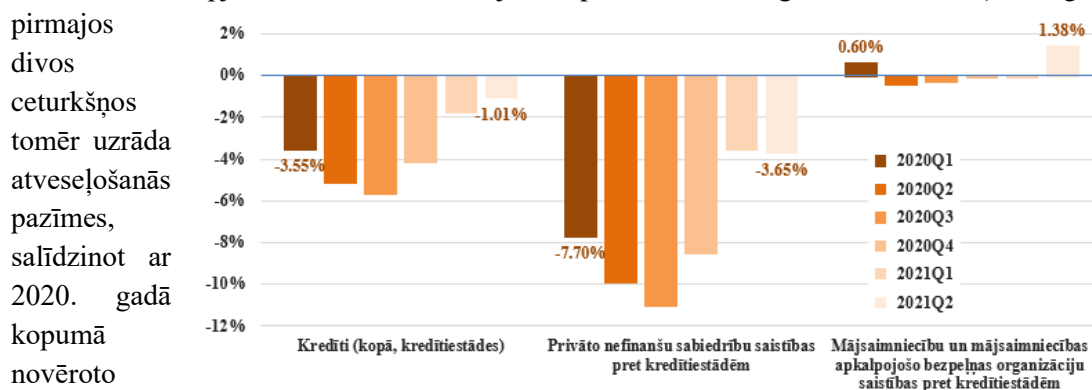
Latvijas Banka šī gada septembrī pārskatīja IKP prognozes, 2021. gadā paredzot 5.3% izaugsmi (paaugstināta jūnija prognoze - 3.3%), bet 2022. gadā paredzot 5.1% izaugsmi (samazināta iepriekš jūnijā veiktā prognoze – 6.5%). Prognozes ir modelētas vēl aizvien lielas nenoteiktības

apstākļos, un riski galvenokārt saistīti ar pandēmijas apkarošanas sekmēm, t.sk. efektīvu vakcinācijas procesu. Latvijas tautsaimniecības atveseļošanās ir norisinājusies straujāk kā iepriekš prognozēts, bet ekonomiskā aktivitāte vairākās nozarēs, kuras pandēmija skāra visvairāk, vēl aizvien būtiski atpaliek no pirmskrīzes līmeņa. Prognozējams, ka saslimstības pieauguma un zemā vakcinācijas līmeņa ietekmē 2021. gada nogalē ekonomiskās izaugsmes temps varētu īslaicīgi palēnināties.

PKR orientiera dati par kredītu atlikuma un IKP attiecības novirzi no ilgtermiņa tendences liecina, ka tā joprojām ir negatīva – gan izmantojot plašo – (finanšu kontu) (-27 p.p. 2021. gada 1. ceturkšņa beigās), gan šauro – (banku) (-15.7 p.p. 2021. gada 2. ceturkšņa beigās) kredītu definīciju¹. Latvijas iekšzemes privātajiem nefinanšu klientiem izsniegto kredītu un IKP attiecība turpina pakāpeniski samazināties - 2021. gada 2. ceturksnī šauri definēto kredītu un IKP attiecība saruka līdz 31%, bet plaši definētā kredītu un IKP attiecība – līdz 75% 2021. gada 1. ceturksnī.

Covid-19 pandēmijas izraisītā ekonomiskā lejupslīde turpina negatīvi ietekmēt iekšzemes kredītešanas pieauguma tempus. Kopējā iekšzemes privātā nefinanšu kredītportfeļa atlikums 2021. gada 1. ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, samazinājās par 3.4%. Samazinājums joprojām novērojams arī patēriņa kredīta atlikumos, kas 2021. gada 2. ceturksnī saruka par 1.8% (gads-pret-gadu), kā arī kredīti mājokļa iegādei saruka par 0.6% gan atlikumos, gan pēc izsniegtā skaita par 1.4% (gads-pret-gadu). Privātā sektora parāda slogs turpina pakāpeniski samazināties, savukārt kopējo gada procentu maksājumu attiecība pret IKP samazinājās līdz 1.06%, mainot kopš 2019. gada ilgstoši novēroto 1.1% rādītāju, apmērā arī 2021. gada 2. ceturksnī.

Kredītiestāžu iekšzemes privātajiem nefinanšu klientiem izsniegto kredītu un uzpirkto parāda vērtspapīru apjoms 2021. gada 2. ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, uzrāda mērenu pieauguma tempa atveseļošanos, pretstatā iepriekšējos ceturkšņos novērotajai ilgstošajai negatīvajai tendencei (samazinājums par 1.0%, skat. 1. attēlu). Joprojām negatīvā dinamika 2021. gada sākumā galvenokārt skaidrojama ar nefinanšu sabiedrību saistību pret kredītiestādēm apjoma būtisko samazinājumu (par 3.7% 2021. gada 2. ceturksnī), kas gada

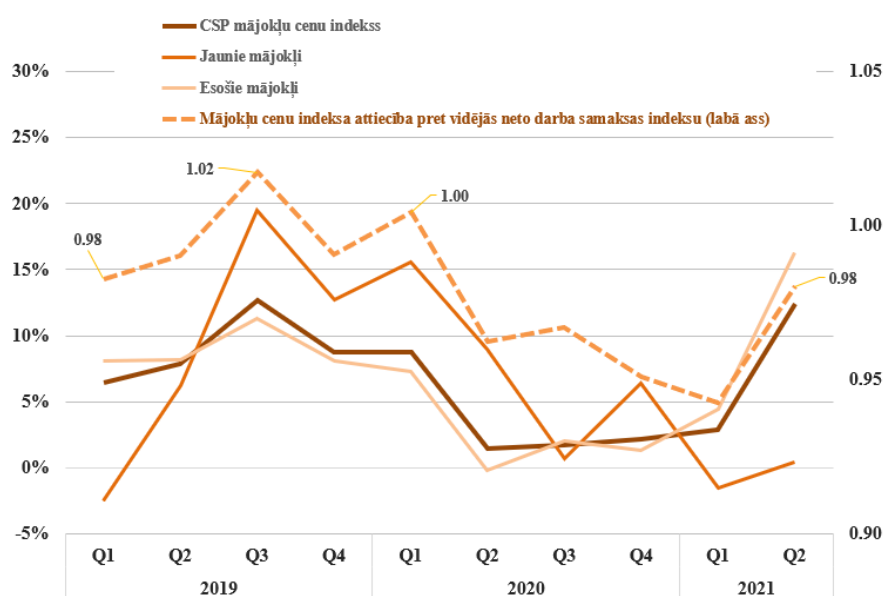
1. attēls. Kredītu (šaurā definīcija) un to komponentu ceturkšņu izmaiņas (gads-pret-gadu)

¹ Papildu informācija par PKR orientiera metodoloģijā izmantoto kredītu definīciju atrodama FKTK mājaslapā – *Pretcikliskā kapitāla rezerve*. Pieejams: <https://www.fktk.lv/mediju-telpa/nozares-temati/makroprudenciala-uzraudziba/pretcikliska-kapitala-rezerve/pretcikliska-kapitala-rezerve/>

par aptuveni 8% caurmērā ik ceturksni. Mājsaimniecību un to apkalpojošo bezpeļņas organizāciju segmenta saistību pret kredītiestādēm tendences, salīdzinot ar privāto nefinanšu sabiedrību segmentu, gan 2020. gadā, gan 2021. gada pirmajos divos ceturkšņos kopumā izrādījās noturīgākas pret Covid-19 pandēmijas izraisīto ekonomikas pieprasījuma-piedāvājuma šoku – to saistībām pret kredītiestādēm 2021. gada 2. ceturksnī novērojams pieaugums par 1.4% (gads-pret-gadu).

Būtisku lomu kredīvēšanā Latvijā arī augstās neskaidrības apstākļos spēlē valsts atbalsta programma mājokļa iegādei. Nozīmīga daļa no visiem no jauna izsniegtajiem banku hipotekārajiem kredītiem ir tieši ar valsts garantiju atbalstu. Pateicoties dažādām valsts atbalsta programmām, kā arī banku piedāvājumam, daudzām ģimenēm Latvijā kredīts mājokļa iegādei šobrīd ir kļuvis pieejamāks kā tas bijis iepriekš.

Covid-19
pandēmijas
ietekmē
mājokļu cenu
pieauguma
temps 2020.
gadā kopumā
samazinājās,
bet, uzsākot
2021. gadu, bija
vērojama
mērena
atkopšanās.
2021. gada 2.
ceturksnī
mājokļu cenu
indeksa

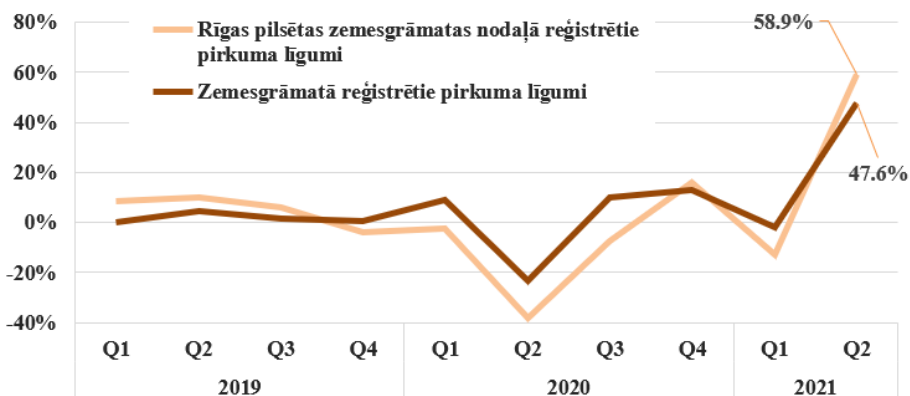
pieauguma
temps būtiski
pieauga,
2. attēls. CSP mājokļu cenu indeksa un tā komponentu ceturkšņu pārmaiņas (gads-pret-gadu) (kreisā ass), un mājokļu cenas un ienākumu attiecība (labā ass)

atgriežoties 2019. gada līmenī (skat. 2. attēlu). Saskaņā ar nekoriģētiem datiem, CSP mājokļu cenu indekss 2021. gada 2. ceturksnī, salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, palielinājās par 12.4% (2021. gada 1. ceturksnī – 2.9% pieaugums), tai starpā esošo mājokļu cenas pieauga par 16.3% (pieaugums 2021. gada 1. ceturksnī – 4.4%), savukārt jauno mājokļu cenas pieauga par 0.4% (samazinājums 2021. gada 1. ceturksnī – par 1.5%). Joprojām saglabājas augsta mājokļu cenu un darba samaksas pieauguma tempu korelācija.

Izņemot otro ceturksni, kad noteiktie ierobežojumi un neskaidrība rezultējās būtiskā darījumu skaita samazinājumā, nekustamā īpašuma tirgus 2020. gadā kopumā saglabājās noturīgs pret Covid-19 pandēmijas ietekmi. 2021. gada 1. ceturksnī, savukārt, bija vērojams darījumu skaita samazinājums, ko lielākoties veicināja piedāvājuma samazinājums nekustamā īpašuma tirgū, kā arī pastiprinātie ierobežojumi Covid-19 saslimstības mazināšanai (skat. 3. attēlu). Savukārt 2021. gada 2. ceturksnis uzrāda vērā ņemamu darījumu skaita pieaugumu (par 47.6% valstī kopumā un 58.9% Rīgā (gads-pret-gadu)), kas lielā mērā izskaidrojams ar zemās bāzes efektu iepriekšējā periodā. Darījumu skaits 2021. gada 2. ceturksnī absolūtā izteiksmē gan nav būtiski

pieaudzis, atgriežoties pie vidējās ilgtermiņa tendences, kas bija novērojama pirms Covid-19 pandēmijas.

No šī gada 1. jūlija ir būtiski mazināts valsts nodevas apmērs

3. attēls. Zemesgrāmatā reģistrēto pirkuma līgumu skaita pieauguma tempa ceturkšņu pārmaiņas (gads-pret-gadu)

par īpašumu tiesību nostiprināšanu nekustamā īpašuma iegādes gadījumā. Kā norāda eksperti, pašlaik bankas arī pārskata finansēšanas nosacījumus nekustamā īpašuma iegādei, kas nākotnē varētu vēl vairāk stimulēt augsto pieprasījumu pēc jauno projektu mājokļiem. Augošais pieprasījums pēc mājokļiem, jo sevišķi ņemot vērā jau esošos nepietiekamā piedāvājuma apstākļus, sekmē cenu pieaugumu. Pēdējos ceturkšņos novērojama tendence, ka visos tirgus segmentos, izņemot lauku reģionus, ir vērojams cenu pieaugums, kamēr darījumu skaits mainās atkarībā no ierobežojumu stingrības. 2021. gadā būtiski turpina pieaugt arī izmaksas jauno dzīvojamo māju celtniecībai Latvijā, kam kopumā varētu būt ierobežojoša ietekme šo mājokļu pieejamībai un jauno projektu īstenošanai. Dažādu aptauju rezultāti liecina, ka arvien lielāka daļa iedzīvotāju tuvākā laikā, atkopjoties tautsaimniecībai, sagaida arī nekustamā īpašuma cenu pieaugumu. Savukārt īres tirgus Rīgas centrā kopumā ir atguvies pēc pandēmijas un vērojams izteikti augsts pieprasījums. Īrnieki dod priekšroku kvalitatīviem dzīvokļiem, kā rezultātā izīrētājiem bieži jāveic savu īpašumu uzlabošana.

Pielāgojoties dzīvei Covid-19 pandēmijas apstākļos, nebanku kredītportfelis atkopjas straujāk nekā banku kredītportfelis. 2021. gada 2. ceturkšņa beigās, salīdzinot ar iepriekšējā perioda atbilstošo ceturksni, iekšzemes nebanku kredītportfelis pieauga par 6.1%, t.sk. līzingsabiedrību kredītu portfelis – par 1.5%.² Līzingsabiedrību kredītu apmērs mājāsaimniecībām 2021. gada augustā bija par 2.6% lielāks nekā pirms gada. Šo pieaugumu pamatā noteica stabilais neto algas pieaugums un izveidotie uzkrājumi no 2020. gada, kad tika noteikti stingri mobilitātes ierobežojumi pandēmijas ierobežošanai. Kreditēšanas izaugsmi lielā mērā ietekmēja sarežģījumi vieglo automašīnu ražošanas nozarē, kas negatīvi atspoguļojās uz automašīnu tirdzniecību. Savukārt līzingsabiedrību kredītu pieprasījumu no 2022. gada stimulēs valdības 4 500 eiro grants elektroauto un 2 250 eiro grants hibrīda *plug-in* auto iegādei, kā arī 1 000 eiro grants, ja vecais auto tiks nodots metāllūžņos. Iekšzemes nefinanšu sabiedrību kreditēšanu, t.sk. līzingsabiedrību kredītu apmērus, visvairāk ietekmēja Covid-19 pandēmijas negatīvie efekti uz ienākumu kanālu un piegāžu ķēžu nepārtrauktības nodrošināšanu. 2021. gada 2. ceturksnī šie efekti mazinājās un ir vērojams no jauna izsniegto kredītu apmēru pieaugums, sasniedzot pirms pandēmijas līmeni. Saskaņā ar Latvijas Bankas Kredītu reģistra datiem, līzingsabiedrību iekšzemes nefinanšu sabiedrībām izsniegto kredītu gada pārmaiņu pieauguma tempi uzlabojās no -12.9% 2020. gada augustā līdz -3.2% šā gada augustā. Citu nebanku finanšu sektoru, piemēram, "ātro kredītētāju", iekšzemes mājāsaimniecībām izdoto kredītu atlikums 2021. gada

² Šā gada dati par visu nebanku kredītportfeli ir pieejami tikai par pirmajiem diviem ceturkšņiem, bet dati par līzingsabiedrību kredītiem Latvijas Bankas Kredītu reģistrā ir pieejami par astoņiem mēnešiem.

2. ceturksnī palielinājās par 8.0%. Tas lielākoties ir skaidrojams ar ekonomiskās aktivitātes palielināšanos, atsevišķām kredītu izsniegšanas standartu izmaiņām un aizdevēju aktīvo reklāmu.

Kopumā, vērtējot rādītājus uz 2021. gada 2. ceturksni un ņemot vērā neskaidrību par turpmākajām

tautsaimniecības

attīstības tendencēm,

pašlaik nav

novērojamas

būtiskas finanšu cikla

izmaiņas. Kā

papildus rādītāju

cikliskā sistēmiskā

riska intensitātes

noteikšanai var

izmantot Latvijas

Bankas izstrādāto³

salikto cikliskā

sistēmiskā riska

rādītāju (SCRR), kas

ļauj, ņemot vērā

Latvijas finanšu

sistēmas specifiku,

novērtēt finanšu cikla

aktuālo stāvokli.

Ņemot vērā, ka

SCRR vislielāko

svaru piešķir tieši

kreditēšanas attīstību

raksturojošajiem

rādītājiem,

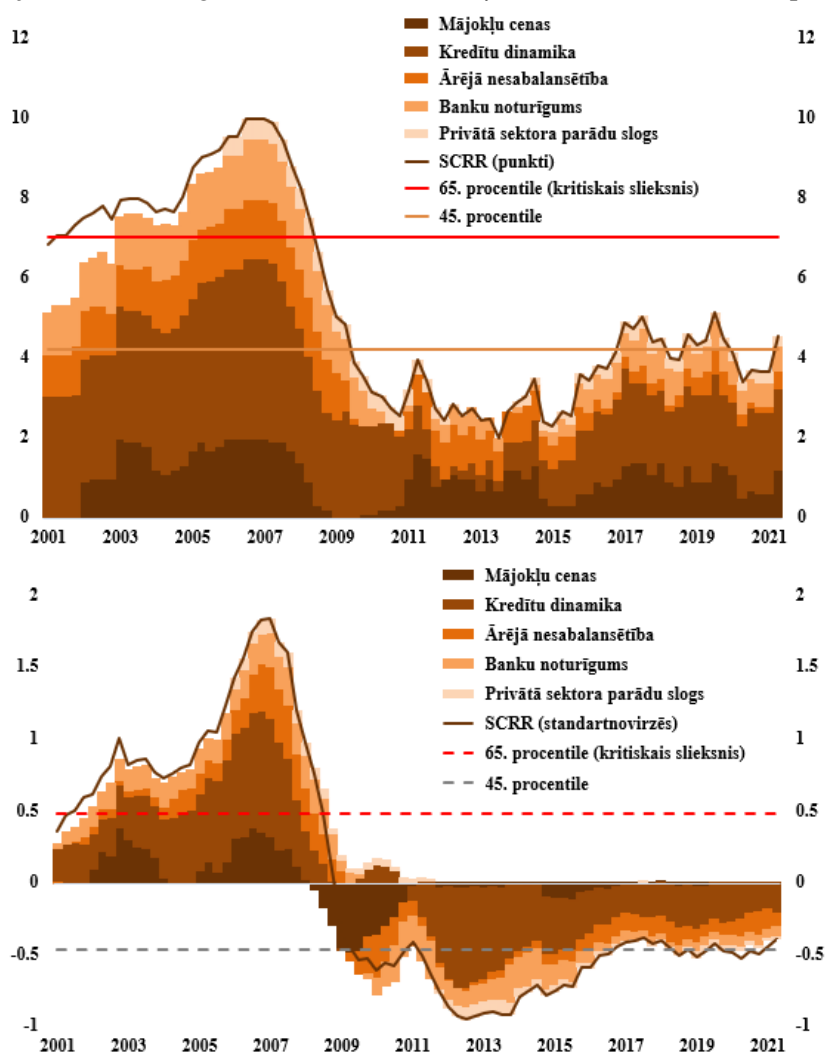
pandēmijas periodā

novēroto vājo

kreditēšanas tendenču

ietekmē arī šis rādītājs

šobrīd uzrāda zemu cikliskā sistēmiskā riska līmeni gan pēc standartnoviržu, gan punktu metodes (skat. 4. attēlu). Rādītāja pieaugumu pēdējā ceturksnī lielā mērā skaidro tieši mājokļu cenu pieauguma tempa palielināšanās.

4. attēls. SCRR un to noteicošo komponentu devums (1. grafiks punktos, 2. grafiks – standartnovirzes)

³ Jaunākā informācija par Latvijas Bankas izstrādāto SCRR pieejama tās 2021. gada Finanšu stabilitātes pārskatā: https://datnes.latvijasbanka.lv/fsp/FSP_2021.pdf

Papildus informācija par SCRR metodoloģiju pieejama Latvijas Bankas 2020. gada Finanšu stabilitātes pārskatā: https://datnes.latvijasbanka.lv/fsp/FSP_2020.pdf

novērojamas būtiskas finanšu cikla izmaiņas. Tādējādi, pašreizējos apstākļos nav pamata PKR normas palielināšanai un tā tiek saglabāta 0% līmenī.

FKTK sadarbībā ar Latvijas Banku turpinās ik ceturksni analizēt būtiskos rādītājus un vērtēt ciklisko sistēmisko risku līmeni un PKR normas atbilstību.